

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์จะอยู่รวมกันเป็นสังคม หมู่ คณะ ไม่สามารถอยู่หรือทำงานคนเดียวได้ และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเช่นนี้ก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้น เพราะมนุษย์เรานั้นมีความแตกต่างกันเรื่องค่านิยม (Values) ความเชื่อ (Belief) บุคลิกภาพ (Personality) ความคิดเห็นและความรู้ (Opinion and Knowledge) ตลอดจนเป้าหมายส่วนตัว (Personal goal) การที่บุคคลมีข้อแตกต่างกันในเรื่องเหล่านี้ สิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือความขัดแย้ง (Conflict) ในองค์กรหรือในกลุ่มบุคคลนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ๆ จำเป็นจะต้องมีบุคคลคนหนึ่งซึ่งคนในหมู่นั้น ๆ ยอมรับนับถือ และสามารถชักนำคนเหล่านั้นให้กระทำตามสิ่งที่ตนปรารถนาได้ ซึ่งเราจะเรียกว่าผู้นำ ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา

การมีหัวหน้าเป็นสิ่งจำเป็น และบุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือผู้นำมีความสำคัญที่จะทำให้องค์กรนั้น ๆ เจริญหรือเสื่อมได้ภารกิจหลักของผู้นำ คือ การรวมเอาพลังของมนุษย์เข้าด้วยกันในลักษณะที่ก่อให้เกิดความประสานกลมกลืนกันในรูปแบบใหม่ ทำให้เกิดอำนาจอย่างใหม่ เซาว์ มณีวงศ์ (ม.ป.ป., หน้า 1) เมื่อมนุษย์หรือบุคคลมีความแตกต่างกันและมีขีดจำกัดแตกต่างกัน แต่ต้องมาอยู่รวมกันในหน่วยเดียวกัน เป็นโอกาสอันดีที่จะระดมสรรพกำลังตามกำลังความสามารถและความเชี่ยวชาญของบุคคล ทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือสังคมนั้น ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้หน่วยงาน องค์กรหรือสังคมจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีผู้นำ ชัยพฤกษ์ วราวิทยา (2526, หน้า 14) ผู้บริหารเป็นคนรับผิดชอบงานในองค์กรนั้น ๆ การจัดองค์กรเป็นภารกิจ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารต้องดำเนินการ การจัดระเบียบรูปแบบขององค์กรที่ถูกต้องจะมีส่วนสำเร็จของกิจการ ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การจัดองค์กรที่ดี เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะเห็นว่าผู้บริหารมีหน้าที่ในการจัดองค์กรให้ดีเพื่อจะทำให้องค์กรนั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และโรงเรียนก็เป็นองค์กรหนึ่งที่มีความจำเป็นในการมีผู้บริหาร เช่น องค์กรอื่นเพื่อจะนำโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ในด้านการจัดการศึกษา ชงชัย สันติวงษ์ (2523, หน้า 110) เมื่อโรงเรียนมีฐานะเป็นองค์กรหนึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะรับภารกิจการบริหารการจัดองค์กรที่ดี

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะเป็นผู้นำนโยบายและหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ เป็นกลไกสำคัญในการกำกับ ติดตามและนิเทศการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีคุณธรรมและความเป็นผู้นำ โดย พันธ์ หันนาคินทร์ (2513, หน้า 1) ได้ให้ความหมาย

ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมไว้ว่า คือ ผู้ใช้อำนาจในการดำเนินงานโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล (2523, หน้า 74) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารของโรงเรียนว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการดำเนินงานของคณะครูและบุคลากรอื่น ๆ ในส่วนของโรงเรียน เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ อิศวิน วรรณวินเวศร์ (2537, คำนำ) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนนับเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการกำหนดนโยบาย กำหนดผู้รับผิดชอบ ผลักดันให้นโยบายเกิดการปฏิบัติและกำกับ ติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้ดำเนินการสนองนโยบายอย่างเต็มกำลังความสามารถ จนบังเกิดผลที่เป็นรูปธรรม ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้ดำเนินการแก้ปัญหา และพัฒนาโรงเรียนในทุกด้าน จึงมีผู้กล่าวเสมอว่า “ไม่มีโรงเรียนใดที่ผู้บริหารโรงเรียนเยี่ยมแล้วโรงเรียนแย่และไม่มีโรงเรียนใดที่ผู้บริหารโรงเรียนแย่แล้วโรงเรียนเยี่ยม”

มีงานวิจัยที่กล่าวถึงงานบริหารในโรงเรียนคริสเตียน เช่น งานวิจัยของ เสาวคนธ์ โอภาสศิริกุล (2536, หน้า ค) ได้ศึกษาถึงสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์ พบว่า ในการบริหารงานวิชาการนั้น ผู้บริหารกับการนิเทศยังมีน้อยมาก ปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ความสนใจในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีน้อย ส่วน วิณา หาญใจ (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนดาราวิทยาลัย ได้พบว่า คาบสอนของครูมีมาก ครูสอนหลายระดับชั้น เวลาในการเตรียมตัวสอน การเขียนแผนการสอน การวิเคราะห์หลักสูตรนั้นมีเวลาน้อย วราวุธ ด่วงน้อย (2541, บทคัดย่อ) พบว่า ในการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนนั้น งานปกครองนักเรียน งานระดับชั้น งานแนะแนว อยู่ในระดับปานกลาง และได้สรุปแนวทางในการพัฒนาการบริหาร คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายระดับชั้นและครูฝ่ายแนะแนว แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงผู้บริหารโรงเรียนคริสเตียนโดยตรงจึงไม่มีเรื่องที่น่าสนใจศึกษา ประถม แสงสว่าง (2524, หน้า 16) ในวงการศึกษปัจจุบันยอมรับว่าการบริหารการศึกษามีความสำคัญมาก มีครูและอาจารย์จำนวนไม่น้อยได้รับหน้าที่เป็นผู้บริหาร โดยไม่เคยได้ศึกษาวิชาการบริหารการศึกษามาก่อน และผู้บริหารการศึกษาหลายท่านในอดีตและปัจจุบันได้สร้างปัญหาขึ้นในวงการบริหาร บางท่านก็ได้ดำเนินการอย่างถูกต้องตามตำราที่ได้ศึกษามาแล้ว แต่การบริหารก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่สร้างศรัทธาให้เกิดความนิยมชมชื่นแก่ผู้ร่วมงาน ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำนักงาน ก.ค. (2539, หน้า 16-17) โดยสำนักงานพัฒนาข้าราชการครูได้ประชุมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างระบบการพัฒนาให้ข้าราชการครูมีสาระสำคัญที่ต้องพัฒนา ข้าราชการครูสายบริหารไว้ 3 ขั้นตอน คือ พัฒนาก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง พัฒนาระหว่างประจำการ และพัฒนาก่อนเลื่อนตำแหน่ง กรมสามัญศึกษา (2539, หน้า 39, 52, 102-103) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้บริหารการศึกษา จึงได้กำหนดปัญหาและความต้องการในส่วนการบริหารและ

ระดมสรรพกำลังไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) กรมสามัญศึกษาโดยกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องได้รับการพัฒนาในด้านการบริหาร การจัดการและทางด้านวิชาการ รวมทั้งวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล และสามารถนำไปใช้ในการ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการ ได้กำหนดให้มีการ พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยเร่งพัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ และบทบาท ผู้บริหารมีเป้าหมายให้ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์ และการปฏิบัติงาน สามารถ ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบและ เจตคติที่ดีต่อการทำงาน รวมทั้งมีความก้าวหน้าในอาชีพ และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน มีผลงาน ทางวิชาการที่มีคุณภาพและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา สิ่งนี้ยังได้จัดทำเป็น โครงการต่อเนื่อง (พ.ศ.2540-2544) โดยตระหนักในความสำคัญของการบริหาร และการจัดการ ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้การจัดและพัฒนาการศึกษา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา จึงได้ให้ความสำคัญต่อ การพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหาร มีการเตรียมบุคลากรและพัฒนาบุคลากรด้านการบริหาร เป็นระยะ ๆ โดยประกอบด้วยกิจกรรม เช่น ฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ฝึกอบรม ผู้บริหารโรงเรียนระดับสูง สัมมนาผู้บริหารโรงเรียน ปฐมนิเทศผู้บริหารโรงเรียน (ผู้ได้รับการ แต่งตั้งใหม่) ฝึกอบรมหลักสูตรคอมพิวเตอร์ บริหารงานให้กับผู้บริหารโรงเรียนและกิจกรรม อื่น ๆ ให้บุคลากรฝ่ายบริหาร

คริสเตียนนั้นมีหลักคำสอนให้รักซึ่งกันและกัน และเมื่ออยู่ร่วมกันก็จะเป็นเสมือน ครอบครัวเดียวกัน หน่วยงานหรือสถาบันของคริสเตียนจึงมีการบริหารด้วยความรักแบบ ครอบครัวเดียวกัน มีการร่วมสามัคคีธรรม คือ นมัสการพระเจ้าด้วยกันทุกเช้า ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้หน่วยงานมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าผู้บริหารหรือ ผู้นำเป็นผู้ทำให้โรงเรียนหรือหน่วยงานเจริญหรือเสื่อมได้ โดยผ่านการบริหารของตนและบุคคล แต่ละคนแต่ละหน่วยงานย่อมมีพฤติกรรม ความคิด ประสบการณ์ ทัศนคติ ฯลฯ แตกต่างกันไป และศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พฤติกรรมหรือความคิดของคนแตกต่างกันในฐานะที่ผู้วิจัยเป็น ผู้ทำงานในโรงเรียนคริสเตียน จึงอยากที่จะศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน และปัญหาของผู้บริหาร โรงเรียนคริสเตียน และแนวทางที่จะพัฒนาผู้บริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าจะขยายองค์ความรู้ไป เผยแพร่สู่หน่วยงานอื่นที่ดำเนินการโดยผู้นำที่นับถือศาสนาคริสต์ หรือหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ คริสเตียนก็ตาม เพราะเมื่อหน่วยงานแต่ละหน่วยงานเกิดการพัฒนาประเทศชาติก็จะเกิดการ พัฒนาด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานผู้บริหารการศึกษาของโรงเรียนคริสเตียนในจังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนคริสเตียนในจังหวัดเชียงใหม่
3. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนคริสเตียนในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการศึกษาค้างนี้มี 3 กลุ่มคือ
 - 1.1 คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนคริสเตียนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สังกัดสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย
 - 1.2 ครูผู้สอนในโรงเรียนคริสเตียนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สังกัดสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย
 - 1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิ อันประกอบด้วย
 - 1.3.1 นักวิชาการด้านบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน
 - 1.3.2 นักบริหารสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนหรือผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ จำนวน 5 คน
 - 1.3.3 ผู้บริหารของสภาคริสตจักรในภาคเหนือ รวม 5 คน

การศึกษาค้างนี้จะทำการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามให้ทั้งผู้บริหารและครูผู้ซึ่งปฏิบัติงานที่อยู่ในโรงเรียนคริสเตียนในจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2543
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัย

การศึกษาค้างนี้ ใช้กรอบแนวคิดการบริหารแบบ POSDCoRB ของ Luther Gulick ประกอบด้วย

 - ด้านการวางแผน (Planning)
 - ด้านการจัดการดำเนินงาน (Organizing)
 - ด้านการจัดสรรบุคลากร (Staffing)
 - การอำนวยการและแนะนำ (Directing)
 - การประสานงาน (Co-ordinating)
 - การตรวจสอบรายงานผลการปฏิบัติงาน (Reporting)
 - การจัดสรรงบประมาณ (Budgeting)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้บริหารโรงเรียนคริสเตียน หมายถึง คณะกรรมการบริหารโรงเรียนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการอำนวยการของสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย

โรงเรียนคริสเตียน หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตามหลักสูตรรัฐบาลแต่ดำเนินการโดยเอกชนที่นับถือศาสนาคริสต์ นิคมโปรแตสแตนต์ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สังกัดสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย อันประกอบด้วย โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลสวิทยาลัย โรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน โรงเรียนรังษีวิทยา และโรงเรียนสืบทอดธรรม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติภารกิจการบริหารซึ่งประกอบด้วย POSDCoRB (การวางแผน การจัดการดำเนินงาน การจัดสรรบุคลากร การอำนวยการและแนะนำ การประสานงาน การตรวจสอบรายงานการปฏิบัติงาน การจัดสรรงบประมาณ)

สภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติตามภารกิจของผู้บริหารในโรงเรียนคริสเตียน

แนวทางการพัฒนาผู้บริหาร หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหารในโรงเรียนคริสเตียน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการดำเนินงาน การจัดสรรบุคลากร การอำนวยการและแนะนำ การประสานงาน การตรวจสอบรายงานผลการปฏิบัติงาน และการจัดสรรงบประมาณ

ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานตามภารกิจการบริหารของผู้บริหารในโรงเรียนคริสเตียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง บุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา นักบริหารสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน และผู้บริหารสภาคริสตจักรในภาคเหนือ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ได้รับรู้สภาพและปัญหาของผู้บริหารของโรงเรียนคริสเตียนในจังหวัดเชียงใหม่และแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารเพื่อให้การบริหารโรงเรียนคริสเตียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น